

Co-funded by
the European Union

© Centrul de Resurse Juridice (CRJ), România

București, ianuarie 2020

MANUAL PRIVIND DREPTURILE VICTIMELOR INFRAȚIUNILOR

Autor: Av. Rareș Ursu

Document realizat în cadrul proiectului VICToRIIA - Bune Practici în Sprijinirea Victimelor: Direcționare, Informare și Evaluare Individuală.

Structura manualului a fost dezvoltată de APAV – Asociația pentru Sprijinirea Victimelor din Portugalia sub forma materialului “[INFOVICTIMS: Know your Rights as a Crime Victim](#)”, în cadrul proiectului [Infovictims I și II](#), finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene. Structura a fost adaptată ușor în conformitate cu contextul național din România, iar o serie scurtă de formulări din materialul inițial au fost preluate și/ sau adaptate, de asemenea.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

Cuprins

I. Introducere	4
I.1 Ce este <i>infracțiunea</i> ?	4
I.2 Categoriile de infracțiuni.....	4
I.2.1 Infracțiuni contra persoanei	5
I.2.2 Infracțiuni contra patrimoniului	5
I.2.3 Infracțiuni contra familiei	5
I.3 Situația infracțiunilor motivate de ură (Hate crimes)	5
II. Și tu poți fi o victimă!	6
II.1 Statutul de „victimă a infracțiunii”	6
III. Răspunsul autorităților față de infracțiune. Încunoștințarea organelor penale cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. Drept sau obligație?	8
III.1 Plângerea penală	9
III.2 Denunțul.....	11
III.3 Sesizare din oficiu	12
III.4 Este raportarea infracțiunilor un drept sau o obligație?.....	12
IV. Urmărirea penală	13
IV.1 Generalități. Rezolvarea cauzei de către organele judiciare.....	13
IV.2 Drepturile tale în cursul urmăririi penale.....	18
IV.2.1 Dreptul de a fi informat cu privire la drepturile tale	18
IV.2.2 Dreptul de a fi asistat/reprezentat de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a îți se desemna un avocat din oficiu	18
IV.2.3 Dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelegi, nu te poți exprima sau nu poți comunica în limba română	19

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

IV.2.4 Dreptul de a fi informat cu privire la stadiul dosarului de urmărire penală	20
IV.2.5 Dreptul de a formula contestație privind durata procedurilor penale	20
IV.2.6 Dreptul de a fi informat cu privire la punerea în libertate a autorului faptei	21
IV.2.7 Dreptul de a beneficia de măsuri speciale de protecție, ca urmare a conferirii statutului de persoană amenințată sau vulnerabilă	21
IV.2.8 Dreptul de a face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală	22
IV.2.9 Dreptul de a te constitui „parte civilă”/ de a exercita acțiunea civilă	23
V. Procedurile în fața instanțelor judecătorești	26
V.1 Procedura camerei preliminare.....	27
V.2 Judecata în primă instanță	28
V.3 Judecata în apel.....	33
V.4 Căile extraordinare de atac.....	34
VI. Alte drepturi derivate din calitatea de victimă a infracțiunii	35
VI.1 Dreptul la asistență juridică gratuită	35
VI.2 Acordarea de către stat a compensațiilor financiare victimelor unor infracțiuni	37
VII. Acte normative adoptate de Parlament în domeniul asigurării protecției victimelor infracțiunilor ...	42

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

I. Introducere

I.1 Ce este *infracțiunea*?

În esență, *infracțiunea* este o faptă care, săvârșită cu intenție iar uneori din culpă, lezează sau vatămă în mod grav drepturile unei alte persoane (*de ex. dreptul persoanei la viață, la libertate, la protecția patrimoniului*).

Potrivit legislației penale, o faptă va fi considerată infracțiune și va atrage răspunderea penală (pedepsirea) a autorului atunci când:

- este prevăzută în legea penală (Codul penal sau alte legi penale speciale, care prevăd ce fapte constituie infracțiuni);
- este săvârșită cu vinovăție, sub forma intenției sau culpei;
- nu este justificată (*spre exemplu: nu este săvârșită în legitimă apărare*) și
- poate fi imputată persoanei care a săvârșit-o (*spre exemplu: nu este rezultatul unei constrângeri fizice exercitate asupra autorului faptei*).

Legea penală ocrotește valori sociale precum *dreptul la viață, dreptul la integritate fizică și psihică, dreptul la libertate și integritate sexuală, protecția patrimoniului, libertate religioasă ș.a.m.d.*, prin incriminarea faptelor care aduc atingere acestora și tragerea la răspundere penală a celor care le săvârșesc.

I.2 Categoriile de infracțiuni

În funcție de valoarea socială ocrotită prin norma juridică de incriminare, infracțiunile sunt clasificate de Codul Penal în infracțiuni contra persoanei, infracțiuni contra patrimoniului, infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, infracțiuni de fals, etc.

În cele ce urmează, vom exemplifica doar o mica parte din categoriile de infracțiuni enumerate anterior:

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

I.2.1 Infracțiuni contra persoanei

Prin sancționarea penală a acestor fapte legea protejează valori sociale precum: *viața, integritatea corporală și sănătatea, libertatea persoanei, protecția persoanelor vulnerabile, libertatea sexuală, domiciliul și viața privată.*

Această categorie cuprinde infracțiuni prevăzute de Codul penal precum: „omorul”, „lovirea sau alte violențe”, „vătămarea corporală”, „relele tratamente aplicate minorului”, „violența în familie”, „lipsirea de libertate”, „hărțuirea”, „traficul de persoane”, „proxenetismul”, „exploatarea cerșetoriei”, „violul”, „agresiunea sexuală”, „violarea de domiciliu” sau „violarea vieții private”.

Infracțiunile din această categorie se remarcă și se diferențiază față de alte fapte de natură penală prin gravitatea lor deosebită, dată fiind importanța valorilor sociale la care se referă. Prin urmare, pedepsele stabilite de lege pentru săvârșirea acestor fapte sunt, de regulă, mai severe.

I.2.2 Infracțiuni contra patrimoniului

Valorile sociale ocrotite de lege prin sancționarea acestor fapte se referă la *protecția proprietății și a bunurilor persoanelor.*

Această categorie cuprinde infracțiuni precum: „furtul”, „tâlhăria”, „înșelăciunea”, „exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile” sau „distrugerea”.

I.2.3 Infracțiuni contra familiei

Legea penală apără valorile sociale ce țin de relațiile de familie, prin incriminarea penală a unor fapte precum „abandonul de familie” sau „împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu”.

I.3 Situația infracțiunilor motivate de ură (Hate crimes)

Infracțiunile *motivate de ură* nu constituie o categorie de sine-stătătoare de infracțiuni, asemănătoare celor enumerate cu titlu exemplificativ mai sus.

Sintagma „infracțiune motivată de ură” reprezintă un termen umbrelă care are în vedere toate acele infracțiuni comise de făptuitor pe baza unei motivații discriminatorii. La baza stabilirii acestor infracțiuni se află două elemente: sunt fapte incriminate de legea penală, iar la săvârșirea acestora făptuitorul a acționat pe

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

baza unor prejudecăți. Astfel, săvârșirea „omorului”, „violului” sau „tâlhăriei” pentru motive legate de *rasa, naționalitatea, originea etnică, religie, orientare sexuală, avere, dizabilitate etc.* constituie o circumstanță agravantă, imprimă faptei penale o gravitate deosebită iar pedeapsa aplicată autorului va fi una mai severă.

Această opțiune a legiuitorului se explică prin faptul că infracțiunile motivate de ură sunt manifestări violente de intoleranță, care au un impact profund nu doar asupra victimei, ci și a grupului cu care victima se identifică¹.

II. Și tu poți fi o victimă!

Victima infracțiunii (sau subiectul pasiv) este orice persoană titulară a valorii sociale lezate sau vătămate prin fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de o altă persoană – autorul faptei.

Cu alte cuvinte și tu poți fi victima unei infracțiuni atunci când viața, sănătatea, libertatea, patrimoniul tău ș.a.m.d. sunt vătămate prin fapte care potrivit legii penale constituie infracțiuni.

Fiind victima unei infracțiuni, este important să știi care sunt drepturile și obligațiile tale, precum și procedurile care urmează să fie desfășurate de autorități.

II.1 Statutul de „victimă a infracțiunii”

Orice persoană vătămată printr-o infracțiune, are dreptul de a fi recunoscută ca *victimă a infracțiunii*, din momentul identificării sale, de a fi tratată cu respect, profesionalism, de a beneficia de protecție și sprijin, de a obține compensații financiare, precum și de a i se restabili drepturile afectate prin infracțiune. De aceleași drepturi beneficiază și membrii familiei victimei.

¹ A se vedea: „Legi privind infracțiunile motivate de ură: Ghid Practic”, Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadrul O.S.C.E, 2009, disponibil pe <https://www.osce.org/ro/odihr/36428?download=true>

Primele organele judiciare cu care vei intra în contact după săvârșirea infracțiunii asupra ta sunt obligate să îți comunice următoarele informații:

- posibilitatea de a te adresa Serviciului pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor²;
- tipul de sprijin pe care îl poți primi și din partea cui, inclusiv orice tip de asistență medicală sau psihologică și cazare alternativă³;
- organul de urmărire penală la care poți face plângere;
- dreptul la asistență juridică, instituția care o asigură, precum și procedura de urmat pentru acordarea asistenței juridice gratuite;
- drepturile persoanei vătămate (victima infracțiunii) și ale părții civile;
- condițiile și procedura de urmat pentru a beneficia de măsuri speciale de protecție precum: supravegherea domiciliului sau asigurarea unei alte locuințe temporare, însoțirea și asigurarea protecției tale și a familiei tale, protecția datelor tale personale prin acordarea unui pseudonim ș.a.m.d.
- condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat;

² Potrivit art. 3¹ din Legea nr. 211/2004, astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 24 din 3 aprilie 2019, la nivelul fiecărei unități administrativ teritoriale (respectiv în cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială se Protecția Copilului) se poate constitui un Serviciu pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor, dacă numărul solicitărilor (venite din partea victimelor) justifică înființarea acestui serviciu. În situația în care la nivelul unității administrativ teritoriale în raza căreia domiciliezi nu a fost înființat acest serviciu, poți solicita sprijin serviciilor publice de asistență socială de la nivelul municipiului, orașului sau comunei.

³ Potrivit art. 7 (4) din Legea nr. 211/2004, astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 24 din 3 aprilie 2019 "Serviciile de sprijin și protecție acordate atât victimelor infracțiunilor, cât și membrilor familiei acestora pot fi: a) informare privind drepturile victimei; b) consiliere psihologică, consiliere cu privire la riscurile de victimizare secundară și repetată sau de intimidare și răzbunare; c) consiliere privind aspectele financiare și practice subsecvente infracțiunii; d) servicii de inserție/reinserție socială; e) sprijin emoțional și social în scopul reintegrării sociale; f) informații și consiliere cu privire la rolul victimei în cadrul procedurilor penale, inclusiv pregătirea pentru participarea la proces. Aceste servicii de informații și consiliere nu includ asistența juridică gratuită a victimelor unor infracțiuni prevăzută la art. 14-20 ori asistența juridică a persoanei vătămate prevăzută în Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare; g) îndrumarea victimei către alte servicii specializate, atunci când este cazul: servicii sociale, serviciile medicale, servicii de ocupare, de educație sau alte servicii de interes general acordate în condițiile legii".

- dreptul de a fi informat, în cazul în care autorul infracțiunii va fi privat de libertate, condamnat la o pedeapsă privativă de libertate sau pus în libertate;
- dreptul de a apela la un mediator, în cazurile prevăzute de lege;
- organul judiciar la care te poți adresa în viitor pentru obținerea de informații privind stadiul dosarului penal, dacă înțelegi să formulezi plângere penală;
- dacă ai reședința sau locuința permanentă pe teritoriul altui stat membru U.E, informații privind posibilitatea de a depune plângerea penală sau cererea de acordare a compensației financiare din partea statului pe teritoriul statului respectiv, precum și posibilitatea de a fi audiat de autoritățile judiciare române, fără a fi prezent în România.

Organele judiciare au obligația să îți prezinte informațiile de mai sus într-o limbă pe care o cunoști, folosind un limbaj simplu și accesibil. Dacă aparții unei minorități naționale, informațiile de mai sus îți pot fi prezentate în limba ta maternă.

III. Răspunsul autorităților față de infracțiune. Încunoștințarea organelor penale cu privire la săvârșirea unei infracțiuni. Drept sau obligație?

Săvârșirea unei infracțiuni atrage după sine răspunsul autorităților care sunt obligate să protejeze valorile sociale normale în orice societate democratică precum: *dreptul la viață, dreptul la integritate fizică și psihică, dreptul la libertate și integritate sexuală, protecția patrimoniului, libertate religioasă ș.a.m.d*, prin descoperirea infracțiunilor și tragerea la răspundere penală a persoanelor care le săvârșesc.

Prima etapă a acestui proces poartă denumirea de „*Urmărire penală*” și are ca obiect: *strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și stabilirea răspunderii*

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să dispună trimiterea în judecată.

Urmărirea penală este realizată de *organele de urmărire penală* care sunt:

- Procurorii (grupați în parchete care funcționează pe lângă instanțele judecătorești);
- Organele de cercetare penală ale poliției judiciare;
- Organele de cercetare penală speciale.

Începerea propriu-zisă a urmăririi penale are loc prin sesizarea organelor de urmărire penală prin *plângere, denunț, acte încheiate de alte organe de constatare* sau prin *sesizarea din oficiu*.

III.1 Plângerea penală

Plângerea penală este încunoștințarea făcută de o persoană – victimă – referitoare la o vătămare ce i-a fost cauzată prin infracțiune.

Atunci când ai fost victima unei infracțiuni, poți sesiza organele de urmărire penală competente, procurorul sau poliția, printr-o plângere penală care va cuprinde:

- toate datele tale de identificare (nume, prenume, cod numeric personal, calitatea și domiciliul);
- descrierea faptei care formează obiectul plângerii;
- indicarea autorului faptei precum și probele care pot conduce la identificarea autorului și a faptei, ***dacă îți sunt cunoscute***.

Din lege rezultă că indicarea autorului și a eventualelor probe în cuprinsul plângerii **nu** este obligatorie, însă în măsura în care acestea îți sunt cunoscute este indicat să fie precizate pentru a facilita activitatea de urmărire penală.

Plângerea penală poate fi formulată în *scris*, personal sau prin mandatar/reprezentant (*spre ex. avocat*), caz în care trebuie semnată fie de victimă, fie de mandatar/reprezentant.

Plângerea poate fi formulată și *oral*, caz în care organul de urmărire penală este obligat să o consemneze într-un proces verbal.

Dacă victima infracțiunii este soțul sau copilul tău legea îți permite să formulezi plângerea în numele lor.

Plângerea penală prealabilă

Plângerea penală prealabilă reprezintă tot o modalitate de încunoștințare a organelor de urmărire penală, făcută de o persoană – victimă – referitoare la o vătămare ce i-a fost cauzată prin infracțiune, aspect sub care se aseamănă cu plângerea penală propriu-zisă (tratată la pct. III.1).

Însă spre deosebire de plângerea penală propriu-zisă, *plângerea penală prealabilă* este și o condiție de *pedepsibilitate* a autorului faptei penale. Aceasta înseamnă că autorul infracțiunii poate fi tras la răspundere penală numai dacă înțelege să formulezi *plângere penală prealabilă*, în calitate de persoană vătămată.

Formularea *plângerii penale prelabile* este necesară doar în cazul anumitor infracțiuni, prevăzute expres de lege, dintre care amintim: „lovirea sau alte violențe”, „vătămarea corporală din culpă”, „amenințarea”, „hărțuirea”, „violul” (în anumite condiții), „agresiunea sexuală” (în anumite condiții), „hărțuirea sexuală”, „violarea de domiciliu”, „furtul” (în anumite condiții), „abuzul de încredere”, „distrugerea” etc.

Exemplu: Dacă ai fost victima unei infracțiuni de „lovirea sau alte violențe”, agresorul tău nu va putea fi tras la răspundere penală în situația în care nu formulezi *plângere penală prealabilă*, întrucât legea prevede că pentru această faptă, urmărirea și pedepsirea autorului poate fi realizată doar dacă victima formulează plângere prealabilă. Dacă ai fost victima unei infracțiuni de „lipsire de libertate în

mod ilegal” (pentru care legea nu prevede obligativitatea *plângerii penale prealabile*), autorul va fi tras la răspundere penală fără a fi obligatorie formularea plângerii prealabile. Singura ta obligație va fi să sesizezi (încunoștițezi) organele de urmărire penală printr-o plângere penală propriu-zisă.

Atenție!!! Legea prevede că *plângerea penală prealabilă* poate fi formulată în termen de 3 luni de la data la care victima a luat cunoștință despre săvârșirea faptei penale. Data *luării la cunoștință despre săvârșirea faptei* se confundă, în majoritatea cazurilor, cu data săvârșirii infracțiunii.

Consecința nerespectării acestui termen este imposibilitatea tragerii la răspundere penală a autorului infracțiunii.

III.2 Denunțul

Denunțul este încunoștințarea făcută de o persoană – care nu este victima infracțiunii – despre săvârșirea unei infracțiuni.

Diferența dintre plângere (inclusiv plângere prealabilă) și denunț constă în aceea că plângerea se formulează doar de către victima infracțiunii, pe când denunțul se formulează de alte persoane care au cunoștință despre săvârșirea unei infracțiuni.

Spre exemplu, dacă surprinzi momentul în care o persoană străină este lovită pe stradă, vei formula un denunț, pe când dacă victima infracțiunii ești chiar tu, vei formula plângere (sau plângere prealabilă, după caz).

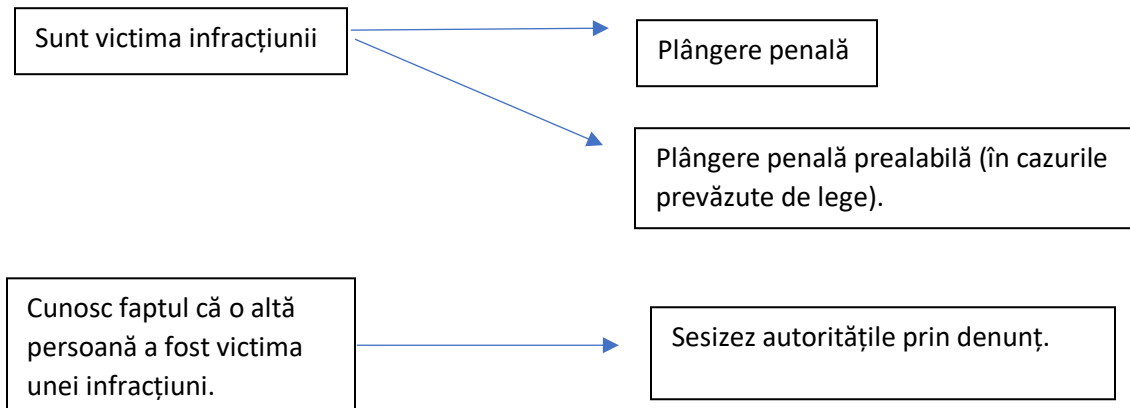
Denunțul trebuie să cuprindă aceleași elemente ca și plângerea penală.

III.3 Sesizare din oficiu

Legea obligă organele de urmărire penală să se sesizeze din oficiu dacă află, pe orice altă cale decât cele prezentate deja, informații despre săvârșirea unei infracțiuni.

Figura 1

III.4 Este raportarea infracțiunilor un drept sau o obligație?

Este important să știi faptul că în anumite condiții *nedenunțarea unei infracțiuni* constituie în sine o infracțiune și se pedepsește cu închisoarea.

De exemplu, fapta persoanei care are cunoștință despre comiterea unei infracțiuni contra vieții sau care a avut ca urmare moartea victimei de a nu înștiința de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoarea. Trecând peste aceste aspecte, trebuie să conștientizezi faptul că înștiințarea autorităților cu privire la săvârșirea unei infracțiuni are și un caracter moral și este o dovadă a firescului, întrucât descoperirea infracțiunilor și pedepsirea celor care le săvârșesc duc în final la reducerea criminalității, iar șansele ca și alții să devină victime ale infracțiunii scad.

Exemplu: o persoană a fost victima unei tâlhării însă din diverse motive a decis să nu sesizeze organele de urmărire penală, astfel că autorul faptei a rămas în libertate. La scurt timp după prima faptă, autorul săvârșește o nouă tâlhărie, iar în urma

agresiunilor exercitate asupra victimei, aceasta decedează. Dacă prima victimă ar fi sesizat organele competente, acestea ar fi luat măsuri, inclusiv restrictive de libertate, împotriva autorului și nu ar fi existat o a 2-a victimă.

IV. Urmărirea penală

IV.1 Generalități. Rezolvarea cauzei de către organele judiciare

Urmărirea penală începe așadar după sesizarea autorităților prin una din modalitățile prezentate mai sus și deschiderea dosarului de urmărire penală.

După începerea urmăririi penale, victima infracțiunii devine *persoană vătămată*, iar autorul faptei, *suspect* și ulterior *inculpat*.

Activitățile de urmărire penală sunt realizate (de regulă) de către organele de cercetare penală ale poliției judiciare, sub coordonarea unui procuror de caz și constau, în esență, în următoarele:

- Strângerea probelor necesare pentru dovedirea existenței infracțiunilor și a circumstanțelor în care acestea au fost săvârșite.

Probele pot rezulta din următoarele mijloace de probă și procedee probatorii:

- Declarațiile autorului faptei;
- Declarațiile victimei infracțiunii;
- Declarațiile martorilor, adică a acelor persoane care au cunoștință și pot oferi detalii referitoare la infracțiunea ce constituie obiectul anchetei;
- Înscrișuri, fotografii, înregistrări;
- Rapoarte de expertiză, inclusiv cele criminalistice sau medico-legale;
- Cercetări la fața locului

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

- Percheziții domiciliare, corporale, informatice
 - Ridicări de obiecte ș.a.m.d.
- Strângerea de probe necesare în vederea identificării autorului infracțiunii (precum și eventual a coautorilor, complicilor, instigatorilor);
- După ce toate probele necesare au fost administrate, procurorul rezolvă cauza prin pronunțarea uneia din următoarele soluții:
- a) Trimiterea în judecată a autorului, dacă din probele administrate rezultă că fapta penală există, a fost săvârșită de acesta și sunt îndeplinite toate condițiile pentru tragerea la răspundere penală. Actul prin care persoana care a săvârșit o infracțiune este trimisă în judecată după finalizarea urmăririi penale se numește *rechizitoriu* și cuprinde descrierea faptei (infracțiunii), încadrarea juridică a acesteia, mijloacele de probă care au fost administrate pentru dovedirea faptei și pentru identificarea autorului ș.a.m.d.

Rechizitoriul împreună cu dosarul de urmărire penală se comunică instanței judecătorești competente.

- b) Netrimiteria în judecată prin pronunțarea unei soluții de *clasare a dosarului* sau de *renunțare la urmărirea penală* atunci când din probe rezultă că: fapta nu există sau nu este prevăzută de legea penală, nu a fost săvârșită cu vinovăție, nu există probe suficiente, victima infracțiunii nu a formulat plângere prealabilă, nu există interes public în urmărirea penală a inculpatului (în cazul faptelor de o gravitate extrem de redusă) etc.

Clasarea sau renunțarea la urmărirea penală se dispune de procuror printr-un act numit *ordonanță*, care se comunică inclusiv persoanei vătămate (victima infracțiunii).

Dreptul de a face plângere împotriva soluțiilor de netrimiteră în judecată

În situația în care procurorul de caz dă o soluție de netrimiteră în judecată a autorului, pe care o consideri greșită, este important să știi că legea îți permite să formulezi *plângere împotriva acestei soluții*, urmând procedura de mai jos:

- Plângerea se formulează în scris și trebuie să cuprindă motivele pentru care consideri că soluția de netrimiteră în judecată a autorului faptei este nelegală/netemeinică. Plângerea se adresează și va fi soluționată de prim-procurorul parchetului din care face parte procurorul care a emis ordonanța de netrimiteră în judecată.

Termenul legal pentru formularea plângerii este de **20 de zile** de la data comunicării ordonanței prin care s-a dispus netrimiteră în judecată.

Atenție!!! Nerespectarea termenului prevăzut pentru formularea plângerii atrage respingerea acesteia ca tardivă.

- Primind plângerea, prim-procurorul are obligația să o soluționeze într-un termen de maxim 20 de zile, comunicând soluția petiționarului. Prim-procurorul poate pronunța o soluție de (a) admitere a plângerii, cu consecința retrimiterii dosarului la procurorul de caz în vederea continuării/completării urmăririi penale (prin strângerea de noi probe, spre exemplu), (b) o soluție de respingere ca tardivă a plângerii, dacă nu se respectă termenul de 20 de zile pentru formularea acesteia sau (c) o soluție de respingere ca neîntemeiată a plângerii, atunci când consideră că soluția de netrimiteră în judecată a procurorului de caz este legală și temeinică.
- În situația în care prim-procurorul respinge plângerea inițială, legea îți permite să formulezi o nouă plângere împotriva soluției de netrimiteră în judecată și a soluției prim-procurorului, care va fi judecată de un judecător din cadrul instanței judecătorești competente.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

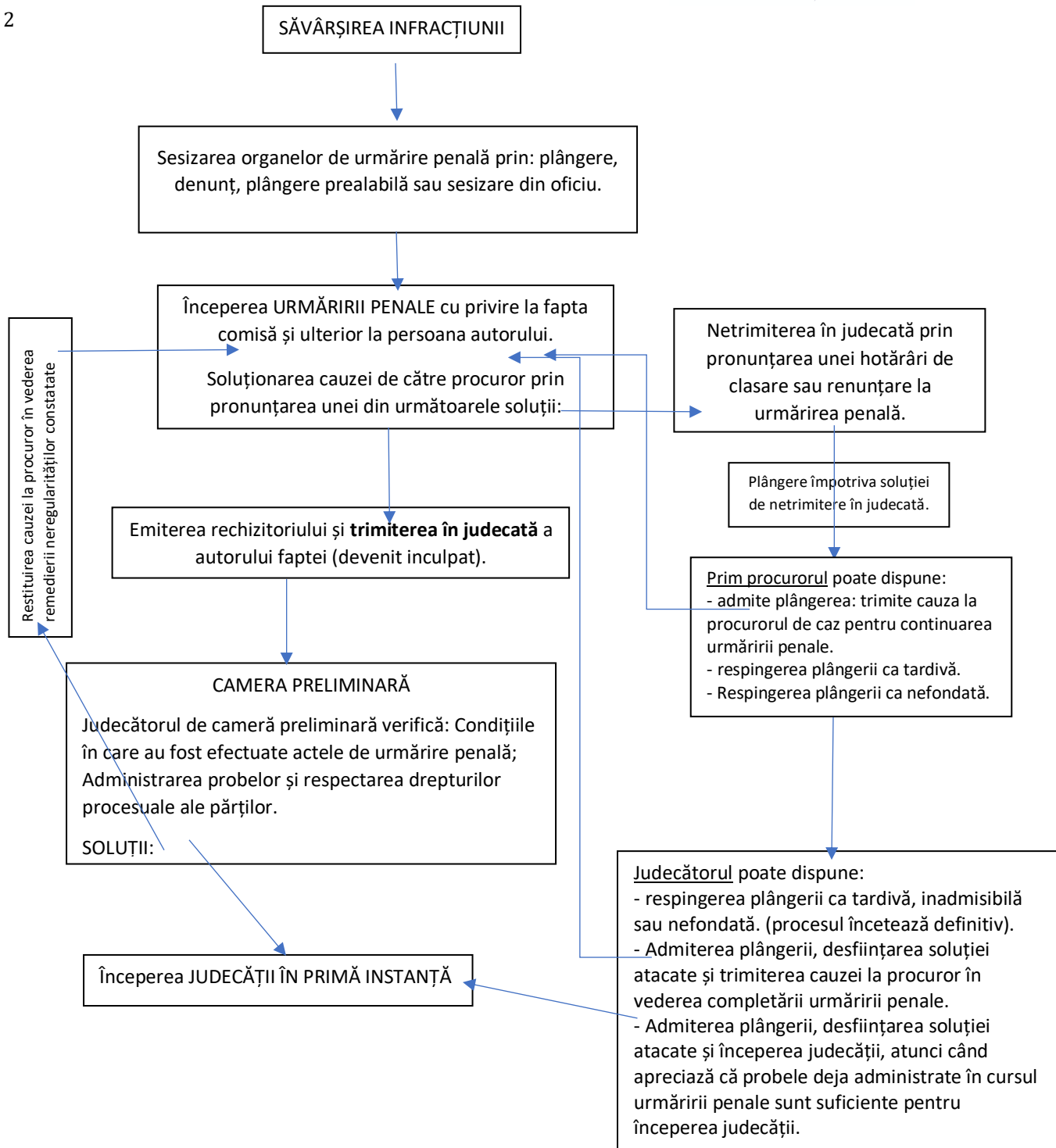

- Plângerea se formulează în scris și va cuprinde numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului, data ordonanței sau a rechizitoriului atacat, numărul de dosar și denumirea parchetului, indicarea motivelor plângerii. Plângerea se depune fie la instanța de judecată competentă, fie la parchetul din care face parte procurorul de caz (în această situație, parchetul va înainta plângerea și dosarul de urmărire penală instanței de judecată).
- Termenul de formulare a plângerii este de 20 de zile și curge de la comunicarea ordonanței prim-procurorului prin care s-a respins plângerea inițială. În situația în care prim-procurorul nu soluționează plângerea inițială în termenul legal de 20 de zile, plângerea poate fi formulată oricând după împlinirea termenului, dar nu mai târziu de 20 de zile de la data comunicării.
- Judecătorul care primește plângerea stabilește termenul de judecată și citează părțile interesate, încunoștințând și procurorul.
- Judecătorul poate pronunța una din următoarele soluții:
 - a) Respingerea plângerii ca tardivă, nefondată sau inadmisibilă;
 - b) Admiterea plângerii, desființarea soluției atacate și trimiterea cauzei la procuror în vederea completării urmăririi penale;
 - c) Admiterea plângerii, desființarea soluției atacate și începerea judecării, atunci când apreciază că probele deja administrate în cursul urmăririi penale sunt suficiente pentru începerea judecării. (ș.a.).

Așadar, actul prin care procurorul de caz ar putea pronunța o soluție de netrimitere în judecată, favorabilă suspectului sau inculpatului, poate fi verificat sub aspectul legalității și temeiniciei, atât de prin-procurorul parchetului, cât și de un judecător, astfel încât orice eventuală greșeală de apreciere a organelor de urmărire penală să fie remediată. Tot ce trebuie să faci este să parcurgi întocmai procedura descrisă mai sus.

Figura 2

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

IV.2 Drepturile tale în cursul urmăririi penale

Pe lângă drepturile prezentate în secțiunea „II.1” care sunt recunoscute oricărei victime a infracțiunii (indiferent dacă a formulat sau nu plângere și indiferent de existența unui dosar penal), Codul de procedură penală recunoaște persoanei vătămate o serie de drepturi specifice procesului penal.

Dintre acestea amintim următoarele:

IV.2.1 Dreptul de a fi informat cu privire la drepturile tale

Exercitarea pe deplin a drepturilor pe care legea ți le conferă presupune în primul rând ca acestea să îți fie aduse la cunoștință, motiv pentru care organele judiciare **sunt obligate** să îți aducă la cunoștință aceste drepturi, într-un limbaj accesibil și într-o limbă pe care o cunoști.

IV.2.2 Dreptul de a fi asistat/reprezentat de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a ți se desemna un avocat din oficiu

În tot cursul urmăririi penale și al judecării ai dreptul să fii asistat și reprezentat de un avocat ales, membru al unui Barou din cadrul Uniunii Naționale a Barourilor din România.

Procedurile judiciare penale sunt complexe și dificile astfel că pentru exercitarea pe deplin a drepturilor tale este cel puțin util să îți alegi un avocat care să te asiste în cursul urmăririi penale și al judecării în fața instanței.

În scopul realizării intereselor tale, avocatului îi sunt recunoscute de lege o serie de drepturi printre care:

- Dreptul de a fi încunoștințat și de a asista la efectuarea oricărui act de urmărire penală (de ex: audierea unui martor, a inculpatului);
- Dreptul de a consulta și de a obține fotocopiile de pe actele dosarului penal;

- Dreptul de a formula cereri și de a depune memorii.
- Dreptul de a beneficia de timpul și înlesnirile necesare pentru pregătirea unei apărări eficiente;
- Dreptul de a formula plângere împotriva actelor/măsurilor de urmărire penală sau împotriva soluțiilor de netrimitere în judecată.

Cu excepția situațiilor în care legea cere prezența ta personală în fața organelor judiciare, cum ar fi spre exemplu în situația în care trebuie să dai o declarație, avocatul se va prezenta în fața organelor judiciare, fără a fi necesară și prezența ta.

Ca regulă generală, asistența persoanei vătămate în procesul penal nu este obligatorie (deși este recomandată!), însă cu toate acestea există anumite cazuri, numite de *asistență juridică obligatorie*, în care dacă nu ți-ai angajat un avocat, organele judiciare vor efectua demersuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu (pe care nu trebuie să îl plătești).

Asistența juridică este obligatorie atunci când:

- Persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă;
- Organul judiciar apreciază că din anumite motive persoana vătămată nu și-ar putea face singură apărarea. Aceste motive pot privi: vârsta înaintată a persoanei vătămate, lipsa educației, ș.a.m.d.

IV.2.3 Dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelegi, nu te poți exprima sau nu poți comunica în limba română

Garantarea dreptului la interpretare (și traducerea unor acte procedurale) are ca scop asigurarea participării efective a persoanei vătămate (victimei) la procedurile judiciare, precum și posibilitatea exercitării în concret a drepturilor sale.

Dreptul la interpret îți asigură posibilitatea de a lua la cunoștință de piesele dosarului (ordonanțe/procese verbale/încheieri ale organelor judiciare, declarații de martori etc), de a vorbi (inclusiv de a da declarații) și de a pune concluzii în fața organelor judiciare.

Limba oficială în procedurile penale este limba română, însă cu toate acestea, dacă aparții unei minorități, dacă ești străin sau dacă nu înțelegi, nu te exprimi bine sau nu poți comunica în limba română, ai dreptul la un interpret, care îți va fi pus la dispoziție de către organele judiciare.

Este important să reții că dreptul de a beneficia de serviciile unui interpret este **gratuit**.

IV.2.4 Dreptul de a fi informat cu privire la stadiul dosarului de urmărire penală

Legea îți conferă dreptul ca pe toată perioada urmăririi penale să soliciți și să obții din parte organelor judiciare informații referitoare la stadiul dosarului de urmărire penală, actele efectuate sau probele administrate în scopul dovedirii infracțiunii și identificării autorului faptei.

Pentru ca aceste date și informații să îți fie comunicate, este necesar să indicii o adresă de corespondență pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care să se realizeze comunicarea.

IV.2.5 Dreptul de a formula contestație privind durata procedurilor penale

Atunci când activitățile de urmărire penală (dar și judecata în fața instanței!) nu se îndeplinesc într-o durată rezonabilă, legea îți dă dreptul să formulezi contestație prin care să soliciți **accelerarea procedurilor**.

Dacă de la momentul începerii urmăririi penale a trecut **un an** fără ca dosarul să fie finalizat, ai posibilitatea să formulezi contestație privind durata nerezonabilă a procedurii.

Contestația se formulează în scris și va cuprinde: numele, prenumele și restul datelor tale, inclusiv domiciliul sau adresa pentru corespondență, calitatea pe care o ai în dosarul penal (persoană vătămată), denumirea parchetului din care face parte procurorul de caz, numărul dosarului penal, motivele de fapt și de drept pe care îți întemeiezi contestația și semnătura.

Contestația se depune la instanța de judecată care ar avea competența să judece fapta.

Exemplu. Dacă fapta de „furt calificat” a fost săvârșită în mun. Cluj-Napoca, iar urmărirea penală este efectuată de organele de cercetare sub coordonarea unui procuror din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Cluj-Napoca, vei depune contestația la Judecătoria Cluj Napoca.

Contestația se soluționează cu citirea tuturor persoanelor interesate, inclusiv a ta – persoană vătămată, contestator.

În situația în care admite contestația, instanța va stabili un termen rezonabil în care procurorul trebuie să soluționeze cauza.

IV.2.6 Dreptul de a fi informat cu privire la punerea în libertate a autorului faptei

În situația în care autorul faptei penale săvârșită asupra ta este/va fi supus unei măsuri restrictive de libertate (de ex. arestare preventivă) sau condamnat la pedeapsa închisorii, ai dreptul de a fii informat cu privire la punerea sa în libertate în orice mod.

Acest drept îți va fi adus la cunoștință de către organele de cercetare penală cu prilejul primei tale audieri în dosarul penal.

IV.2.7 Dreptul de a beneficia de măsuri speciale de protecție, ca urmare a conferirii statutului de persoană amenințată sau vulnerabilă

În situația în care organul judiciar constată, din oficiu sau la solicitarea ta, că există o suspiciune rezonabilă că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea ta profesională ori a membrilor familiei tale ar putea fi puse în pericol datorită datelor pe care le furnizezi sau a declarațiilor date, îți conferă statutul de **persoană amenințată** și dispune una sau mai multe din următoarele măsuri:

- a. Supravegherea și paza locuinței tale sau asigurarea unei locuințe temporare;
- b. Însoțirea și asigurarea pazei tale sau a membrilor familiei tale în timpul deplasărilor;
- c. Protecția datelor tale de identificare prin acordarea unui pseudonim;
- d. Audierea ta fără a fi prezent, prin intermediul mijloacelor de transmitere audiovideo, cu imaginea și vocea distorsionate.

- e. Nepublicitatea ședinței de judecată pe durata ascultării tale (în situația în care măsurile de protecție sunt dispuse în timpul judecării).

În cursul urmăririi penale măsurile de protecție enumerate mai sus se dispun de către procuror, iar în cursul judecării de către instanța de judecată.

Procurorul sau instanța de judecată pot constata și statutul tău de **persoană vulnerabilă** atunci când:

- Ai suferit o traumă ca urmare a săvârșirii infracțiunii asupra ta ori ca urmare a comportamentului ulterior al autorului
- Ești minor.

În situația în care se constată statutul de persoană vulnerabilă, procurorul sau instanța de judecată, dispune una din măsurile de protecție prevăzute mai sus la pct. b – e.

IV.2.8 Dreptul de a face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală

Acest drept de o importanță deosebită îți permite să formulezi contestație împotriva oricărui act sau măsură dispusă în cursul urmăririi penale de către organele de urmărire penală, pe care îl apreciezi nelegal sau netemeinic.

Spre exemplu, în calitatea de persoană vătămată într-un dosar penal de „lovire sau alte violențe”, ai cunoștință de faptul că există un martor care a surprins momentul în care ai fost agresat și soliciți organului de urmărire penală să administreze proba testimonială cu acel martor, însă organul de urmărire refuză în mod nejustificat să citeze persoana în vederea ascultării, sens în care emite o ordonanță de respingere a cererii tale în probațiune.

Prin intermediul procedurii *plângerii împotriva actelor sau măsurilor de urmărire penală* ai posibilitatea de a obține desființarea ordonanței nelegale și în final administrarea probei pe care o consideri utilă în cauză.

Într-un alt exemplu, ca urmare a săvârșirii infracțiunii ai suferit o traumă, iar procurorul de caz refuză să îți acorde statutul de persoană vulnerabilă și să dispună

o măsură specială de protecție. Prin intermediul *plângerii împotriva actelor sau măsurilor de urmărire penală* vei putea solicita procurorului ierarhic superior (prim-procurorul parchetului) să anuleze dispoziția procurorului de caz și să îți acorde statutul de persoană vulnerabilă.

Pentru a utiliza această procedură trebuie să cunoști următoarele aspecte:

- Dacă actul sau măsura nelegală este emis/dispusă de organul de cercetare penală (polițist), plângerea se soluționează de către procurorul de caz (care coordonează urmărirea penală respectivă), iar dacă actul sau măsura este emis/dispusă de procurorul de caz, plângerea se soluționează de prim-procurorul parchetului din care face parte procurorul de caz.
- Plângerea poate fi formulată oricând în cursul urmăririi penale.
- Procurorul de caz, respectiv prim-procurorul parchetului este obligat să soluționeze plângerea într-un termen de maxim 20 de zile, prin ordonanță definitivă.

IV.2.9 Dreptul de a te constitui „parte civilă”/ de a exercita acțiunea civilă

Am văzut deja că infracțiunea produce urmări socialmente periculoase care lezează sau vatămă în mod grav drepturile victimei (*de ex. dreptul persoanei la viață, la libertate, la protecția patrimoniului*) și pentru care autoritățile exercită acțiunea penală în scopul pedepsirii autorului faptei prin aplicare unei pedepse.

Însă pe lângă aceste urmări este posibil ca infracțiunea să producă și un **prejudiciu** moral sau material victimei infracțiunii.

Pentru repararea acestor prejudicii ai dreptul să exerciți acțiunea civilă în cadrul procesului penal, în scopul reparării prejudiciilor civile rezultate în urma infracțiunii, prin obligarea autorului faptei vătămătoare la plata unor sume de bani care să le acopere.

Pentru deplina înțelegere a acestei noțiuni, oferim următorul exemplu:

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

Ai fost victima unei infracțiuni de „vătămare corporală”, iar pentru recuperarea fizică ai avut nevoie de 120 zile de spitalizare, interval în care nu ai putut munci.

Ai formulat plângere penală prin care ai sesizat autoritățile cu privire la fapta îndreptată împotriva ta, iar acestea s-au sesizat și exercită acțiunea penală împotriva autorului faptei care va fi urmărit penal, judecat și în final condamnat la o pedeapsă pentru săvârșirea infracțiunii de „vătămare corporală”.

Pe lângă sesizarea autorităților cu privire la infracțiune în scopul pedepsirii autorului, dorești să recuperezi și prejudiciile care ți-au fost cauzate, respectiv:

- Prejudiciile *materiale* cauzate de infracțiune: echivalentul veniturilor tale pe 120 zile, pe care nu ai putut să le realizezi datorită împrejurării că ai fost spitalizat;
- Prejudiciile *morale* cauzate de infracțiune: o sumă de bani care să compenseze trauma care ți-a fost produsă prin infracțiune.

Calea procedurală prin care poți obține aceste despăgubiri se numește *acțiune civilă* și se exercită în același dosar în care autoritățile îl cercetează pe autor pentru săvârșirea infracțiunii.

Acțiunea civilă poate fi exercitată de *victima infracțiunii* sau de *moștenitorii victimei infracțiunii*, în situația în care victima infracțiunii decedează ca urmare a infracțiunii.

De exemplu, dacă o persoană este victima unei infracțiuni de „omor”, acțiunea civilă va putea fi exercitată de copii săi, de soția supraviețuitoare ș.a.m.d, aceste persoane având calitatea de moștenitori.

Termenul de constituire a victimei/moștenitorilor victimei ca parte civilă în procesul penal este, potrivit legii, „până la începerea cercetării judecătorești (n.n. după finalizarea urmăririi penale). Nerespectarea acestui termen atrage imposibilitatea reparării prejudiciilor rezultate din infracțiune pe această cale, ceea ce nu este de dorit.

După constituirea ca parte civilă în dosarul penală nu vei mai avea doar calitatea de persoană vătămată ci și pe aceea de *parte civilă*. Astfel, vei beneficia atât de drepturile recunoscute persoanei vătămate cât și de cele ale părții civile.

Organele judiciare sunt obligate să îți aducă la cunoștință dreptul de a te constitui parte civilă cu prilejul primei audieri în urmărirea penală.

Constituirea de parte civilă se poate în scris sau oral. În al II-lea caz, organelor judiciare în fața cărora arăți că dorești să de constitui parte civilă, vor consemna aceasta într-un proces verbal.

Constituirea de parte civilă va cuprinde în mod obligatoriu:

- natura prejudiciilor (morale sau materiale);
- întinderea acestora (sumele solicitate trebuie indicate expres);
- motivele cererii de constituire (de ce se solicită respectivele sume?);
- probele pe care cererea se întemeiază. Această cerință trebuie tratată cu atenție întrucât în cadrul acțiunii civile probele trebuie aduse de victimă (și nu de autorități). În lipsa probelor, cererea nu poate fi admisă și nu vei putea obține recuperarea prejudiciilor suferite.

Cum pot să probez prejudiciile materiale și morale suferite ca urmare a săvârșirii infracțiunii?

Dovedirea prejudiciilor materiale și morale se face, cel mai frecvent, prin mijloace de probă precum: declarații de martori, înscrisuri (inclusiv acte medicale), fotografii sau expertize de specialitate.

De exemplu, dacă ești victima unei infracțiuni de „vătămare corporală”, faptă care a impus spitalizarea ta, vei putea dovedi:

- costurile de spitalizare pe care le-ai suportat → prin înscrisuri: acte/facturi eliberate de unitatea de spitalizare în care ai fost internat pentru tratament și recuperare;
- veniturile din muncă pe care nu le-ai obținut fiind internat în spital → prin înscrisuri: adeverințe de la locul de muncă din care rezultă veniturile

obținute de tine în mod uzual și/sau veniturile pe care nu le-ai obținut, fiind internat.

Dacă ești victima unei infracțiuni care ți-a produs traume semnificative, precum „hărțuirea sexuală”, vei putea dovedi:

- prejudicii morale → prin înscrisuri: acte medicale (eliberate de specialiști psihiatrii sau psihologi) care atestă faptul că fapta penală a produs consecințe emoționale semnificative asupra ta. → prin martori: persoane din anturajul tău care au sesizat o schimbare comportamentală, ulterior săvârșirii infracțiunii asupra ta;

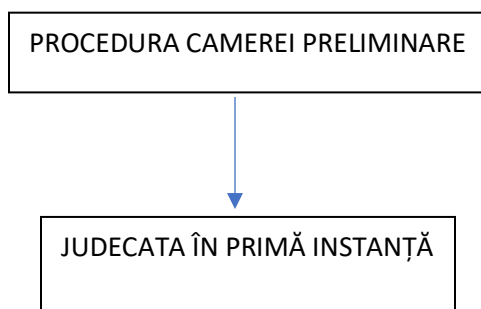
Dacă ești victima unei infracțiuni de „distrugere” prin care autovehiculul tău a fost incendiat de autor, vei putea dovedi:

- prejudicii materiale constând în contravaloarea autoturismului distrus: → prin expertize evaluatorii sau → prin înscrisuri: (ex: factura de achiziție) ș.a.m.d.

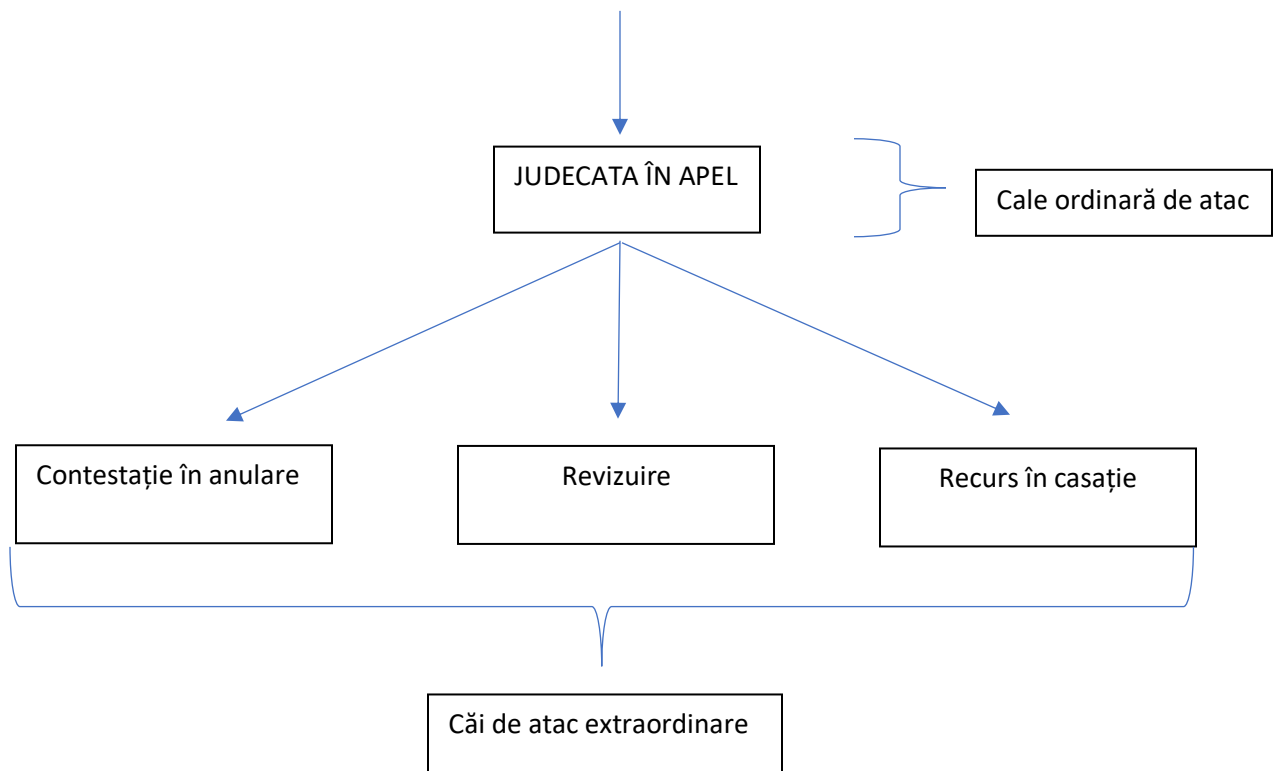
V. Procedurile în fața instanțelor judecătorești

După *rezolvarea cauzei de către procuror*, potrivit secțiunii IV.1, dosarul penal este trimis în instanța de judecată, urmându-se următoarele etape:

Figura 3

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

V.1 Procedura camerei preliminare

Procedura camerei preliminare se desfășoară anterior judecării propriu-zise a cauzei și are ca obiect, în esență, verificarea condițiilor în care a fost efectuată urmărirea penală și restul actelor de urmărire penală, administrarea probelor, respectarea drepturilor procesuale ș.a.m.d.

În funcție de rezultatul acestor verificări judecătorul poate dispune fie începerea judecării, fie restituirea cauzei la procuror pentru remedierea neregularităților constatate.

Este important de reținut că nu doar judecătorul, din oficiu, poate semna probleme de nelegalitate a urmăririi penale, ci și persoanele interesate, inclusiv persoana vătămată, care sunt încunoștințate cu privire la începerea procedurii

camerei preliminare și dreptul de a sesiza orice aspecte ce țin de nelegalitatea procedurilor derulate în urmărirea penală.

V.2 Judecata în primă instanță

Odată dispusă începerea judecății de către judecătorul de cameră preliminară, dosarul penal ajunge în etapa judecății în prima instanță.

În această fază, judecătorul soluționează cauza în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale, precum și a probelor ce urmează să fie administrate în fața instanței, fie din oficiu, fie la cererea subiecților procesuali, în scopul aflării adevărului cu privire la fapta penală, la persoana autorului și la toate împrejurările cauzei.

Ședințele de judecată au loc la sediul instanței și de regulă sunt **publice** (oricine poate să participe), cu următoarele excepții:

- atunci când legea prevede că ședința se desfășoară în *camera de consiliu* (ședința este nepublică). În acest caz, în sala de judecată este permis accesul: inculpatului, părților, persoanei vătămate, avocații acestora și procurorului.
- Ședința de judecată poate fi declarată *nepublică* și de instanța de judecată, atunci când constată, din oficiu, la cererea procurorului sau a părților, că judecarea cauzei în ședință publică ar putea aduce atingere unor *interese de stat, moralei, demnității sau vieții intime a unei persoane, intereselor minorilor sau ale justiției*.

Nu pot participa la ședințele de judecată minorii sub 18 ani, cu excepția situațiilor în care au calitatea de părți sau martori.

Citarea la judecată

Un aspect important de reținut în legătură cu această etapă a procesului penal privește citarea la judecată.

Prin citare se înțelege *încunoștințarea persoanei vătămate și a celorlalte părți cu privire la judecată, la locul, data și ora ședinței de judecată*. Potrivit legii judecata poate avea loc numai dacă aceste persoane sunt legal citate și au cunoștință de proces, astfel încât să își poată exercita drepturile recunoscute de lege.

Neprezentarea persoanelor citate la ședința de judecată **nu** împiedică judecata, obligatorie fiind doar încunoștințarea nu și prezența (de regulă).

Dacă ai calitate de *persoană vătămată*, instanța de judecată îți va comunica citația prin care îți va aduce la cunoștință locul desfășurării ședinței de judecată, data și ora. Totodată, citația va cuprinde mențiunea că ai dreptul să te constitui parte civilă în cauză, potrivit celor arătate mai sus la punctul IV.2.9, dacă nu te-ai exercitat deja acest drept în cursul urmăririi penale.

Drepturile tale în etapa judecătii (enumerare)

Legea recunoaște persoanei vătămate prin infracțiune (și implicit părții civile dacă ai înțeles să îți exerciți dreptul de a exercita acțiunea civilă) o serie de drepturi în etapa judecătii, similare celor la care ne-am referit deja când am analizat drepturile persoanei vătămate în etapa urmăririi penale. Așa fiind, ne mărginim doar la a arăta care sunt acestea.

- Dreptul de a fi informat cu privire la drepturile tale;
- Dreptul de a fi asistat/reprezentat de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a îți desemna un avocat din oficiu;
- Dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelegi, nu te poți exprima sau nu poți comunica în limba română;
- Dreptul de a formula contestație privind durata judecătii (cu particularitatea că, față de urmărirea penală, contestația nu se soluționează de instanța care are competența să judece cauza în primă instanță ci de instanța imediat superioară acesteia);

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

- Dreptul de a fi informat cu privire la punerea în libertate a autorului faptei;
- Dreptul de a beneficia de măsuri speciale de protecție, ca urmare a conferirii statutului de persoană amenințată sau vulnerabilă;
- Dreptul de a te constitui „parte civilă” / de a exercita acțiunea civilă;
- Dreptul de a formula cereri, ridica excepții și pune concluzii, personal sau prin avocat, cu privire la latura penală a cauzei și cu privire la latura civilă, în măsura în care ai înțeles să te constitui parte civilă în procesul penal.

Dreptul de a obține rambursarea cheltuielilor judiciare efectuate

Legea îți oferă posibilitatea de a recupera toate cheltuielile pe care le-ai efectuat în legătură cu procesul penal (privitoare atât la latura penală cât și la cea civilă), precum: onorarii avocațiale, cheltuieli cu deplasările tale sau ale avocatului, onorariile experților numiți în cauză ș.a.m.d.

În situația în care instanța va dispune o soluție de condamnare a inculpatului (sau chiar și o soluție de renunțare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei – care deși nu sunt condamnări propriu-zise și nu duc la aplicarea unei pedepse, presupun constatarea de către instanță a împrejurării că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat) va dispune și obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată efectuate de persoana vătămată/parte civilă.

Instanța se va pronunța asupra cheltuielilor de judecată prin aceeași hotărâre prin care soluționează cauza.

Așadar, prima condiție pentru recuperarea cheltuielilor judiciare o constituie condamnarea inculpatului, sau pronunțarea uneia dintre soluțiile amintite mai sus.

De asemenea, mai este necesară:

- *Formularea unei cereri de obligare a inculpatului la plata acestor cheltuieli.* Cererea poate fi făcută de parte personal sau prin avocat, în scris sau oral în fața instanței.

- *Dovedirea cheltuielilor de judecată*, prin depunerea înscrisurilor doveditoare (facturi, chitanțe, ordine de plată) la dosarul cauzei.

De exemplu, ai calitatea de persoană vătămată, dar și de parte civilă, într-un dosar penal având ca obiect o infracțiune de „tâlhărie”, care se judecă de o instanță dintr-un alt oraș. Pentru o apărare corespunzătoare, înțelegi să îți angajezi un avocat care să te asiste în fața instanței de judecată.

Așa fiind, vei cheltui bani atât pentru angajarea avocatului, cât și pentru deplasările pe care ești nevoit să le faci.

Dacă inculpatul va fi condamnat, iar tu vei solicita instanței obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată și totodată, vei depune la dosar dovada efectuării acestora (chitanța și factura emise de avocat, bonuri de combustibil), vei putea recupera sumele cheltuite de la inculpat.

Procedura simplificată, în cazul recunoașterii învinuirii

Am arătat deja că etapa judecătii în prima instanță presupune administrarea de probe, soluționarea cererilor sau excepțiilor invocate de părți, de procuror sau de instanță din oficiu, astfel că această etapă procesuală se poate întinde pe un interval de timp relativ lung.

Cu toate acestea, legea acordă inculpatului posibilitatea ca în situația în care recunoaște în integralitate acuzațiile aduse prin rechizitoriu și solicită judecarea cauzei doar în baza probelor administrate în cursul urmăririi penale (deci fără administrarea altor probe în cursul judecătii), poate opta pentru soluționarea cauzei în procedura simplificată, caz în care limitele pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea de care este acuzat se reduc cu o treime în cazul pedepsei închisorii și cu o pătrime în cazul pedepsei amenzii.

În această modalitate cauza este soluționată mai rapid, în circa 1 – 2 luni de zile.

Opțiunea inculpatului pentru judecarea cauzei în procedura simplificată nu îți afectează drepturile pe care le-am prezentat mai sus.

Hotărârile primei instanțe

Indiferent de faptul că judecata în instanță se desfășoară în procedura obișnuită (de drept comun) sau în procedura simplificată, instanța pronunță una din următoarele hotărâri:

- *Condamnarea* atunci când instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat. Pedepsa aplicată poate fi: detențiunea pe viață, închisoarea sau amenda penală.
- *Renunțarea la aplicarea pedepsei* când instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, însă prezintă o gravitate redusă, anterior săvârșirii infracțiunii inculpatul a avut o atitudine/purtare bună și a depus eforturi pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.
- *Amânarea aplicării pedepsei* când instanța constată, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că fapta există, constituie infracțiune și a fost săvârșită de inculpat, însă anterior săvârșirii infracțiunii inculpatul a avut o atitudine/purtare bună, a depus eforturi pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, și-a dat acordul pentru a presta o muncă neremunerată în folosul comunității. În acest caz, instanța stabilește o pedeapsă inculpatului însă amână aplicarea acesteia pe un anumit interval de timp. Dacă în acest interval inculpatul își îndeplinește obligațiile stabilite de instanță și nu săvârșește noi infracțiuni, pedeapsa nu îi va mai fi aplicată.
- *Achitarea*, atunci când instanța constată că: fapta de care inculpatul este acuzat nu există, nu este prevăzută de legea penală, nu a fost săvârșită cu vinovăție, nu există probe din care să rezulte că inculpatul a săvârșit fapta sau există o cauză justificativă (ex: inculpatul a săvârșit infracțiunea în legitimă apărare) ori de neimputabilitate (ex: inculpatul a săvârșit fapta ca urmare a unei constrângeri fizice exercitate asupra sa).

- *Încetarea procesului penal* atunci când instanța constată că persoana vătămată nu a formulat plângere prealabilă sau aceasta a fost retrasă, a intervenit amnistia sau grațierea, inculpatul a decedat ș.a.m.d.

Hotărârea primei instanțe nu este definitivă, putând fi atacată cu *apel*.

V.3 Judecata în apel

Obiectul apelului îl constituie verificarea legalității și temeiniciei hotărârii pronunțate în urma judecării în primă instanță, de către o instanță superioară. Astfel, partea nemulțumită de hotărârea pronunțată de instanța de fond are posibilitatea să formuleze apel și să solicite instanței de apel desființarea primei hotărâri și pronunțarea unei noi hotărâri legale și temeinice.

Exemplu. Prima instanță a dispus achitarea inculpatului, considerând că fapta nu există și de asemenea a respins acțiunea civilă pe care ai formulat-o pentru recuperarea prejudiciilor rezultate din săvârșirea infracțiunii.

Întrucât ești nemulțumit de hotărârea primei instanțe ai posibilitatea de a formula apel și de a solicita instanței superioare desființarea primei hotărâri și pronunțarea unei noi hotărâri prin care să se dispună condamnarea inculpatului la o pedeapsă, precum și admiterea acțiunii civile prin obligarea acestuia să îți repare prejudiciile cauzate prin acordarea unei despăgubiri.

Apelul poate fi exercitat de către procuror, inculpat, persoana vătămată, partea civilă ș.a.m.d.

Termenul de exercitare a apelului este de 10 zile și curge de la data comunicării *minutei* (hotărârea pe scurt).

Apelul se înregistrează la instanța a cărei hotărâre se atacă, iar cererea de apel va cuprinde:

- Numărul dosarului;
- Numărul și data hotărârii atacate;
- Datele tale de identificare și semnătura;

- Motivele de apel (motivele pentru care consideri că hotărârea pe care o ataci nu este legală sau întemeiată).

Apelul provoacă o nouă judecată, ceea ce presupune că probele administrate în fața instanței de fond vor fi reanalizate, pot fi administrate probe noi și pot fi formulate apărări, cereri sau excepții noi ș.a.m.d.

În urma judecării apelului, instanța pronunță una din următoarele hotărâri:

- *Respingerea apelului și menținerea hotărârii atacate* dacă apelul este tardiv (făcut cu depășirea termenului de 10 zile), inadmisibil (spre exemplu: nu privește o hotărâre a primei instanțe) sau nefondat.
- *Admiterea apelului, desființarea hotărârii atacate și pronunțarea unei noi hotărâri legale și temeinice.*

V.4 Căile extraordinare de atac

Hotărârea instanței de apel este definitivă, ceea ce înseamnă că nu mai poate fi atacată prin intermediul altor căi de atac.

Excepția de la această regulă o constituie acele situații excepționale în care hotărârea instanței de apel poate face obiectul *căilor extraordinare de atac*.

Căile extraordinare de atac sunt:

- Contestația în anulare. Poate fi promovată atunci când, de exemplu, o parte nu a fost citată sau nu a fost asistată de avocat, atunci când asistența juridică era obligatorie potrivit legii.
- Recursul în casație. Poate fi promovată atunci când, de exemplu, inculpatul a fost condamnat pentru o faptă care nu constituie infracțiune.
- Revizuirea. Poate fi promovată atunci când, de exemplu, s-au descoperit împrejurări noi care nu au fost cunoscute la data pronunțării deciziei atacate, hotărârea s-a bazat pe declarația unui martor care ulterior a fost condamnat pentru mărturie mincinoasă ș.a.m.d

VI. Alte drepturi derivate din calitatea de victimă a infracțiunii

Calitatea de victimă a infracțiunii îți conferă și alte drepturi prevăzute de legi speciale care au ca scop instituirea unor măsuri speciale de protecție a victimelor infracțiunii. Dintre acestea le amintim pe cele mai importante.

VI.1 Dreptul la asistență juridică gratuită

Astfel cum am arătat deja, procedurile judiciare necesar a fi parcurse în situația în care ai fost victima unei infracțiuni sunt complexe și de durată, astfel că cea mai facilă modalitate de a le parcurge, precum și de a-ți exercita drepturile prevăzute de lege este cu asistența asigurată de un avocat.

Însă asistența juridică de specialitate presupune costuri, uneori însemnate, astfel că poți fi tentat să renunți la ideea de a-ți angaja un avocat, să încerci să te reprezinți singur în fața autorităților sau să nu mai sesizezi autorităților fapta penală.

Este important să cunoști faptul că, în anumite cazuri, poți apela la serviciile unui avocat în mod gratuit, în următoarele condiții, cu alte cuvinte, asistența juridică gratuită se acordă următoarelor categorii de victime:

- Victimele infracțiunilor de: tentativă de „omor” sau „omor calificat”, „vătămare corporală”, o infracțiune săvârșită cu intenție care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei, „viol”, „agresiune sexuală”, „act sexual cu un minor”, „coruperea sexuală a minorilor”.
- Soțul/copii/persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate ca urmare a unor infracțiuni de „omor”, „omor calificat” sau alte infracțiuni săvârșite cu intenție care au avut ca urmare moartea victimei.

Pentru acordarea asistenței juridice gratuite este necesar ca infracțiunea (din cele amintite mai sus) să fi fost săvârșită:

- pe teritoriul României;

- dacă a fost săvârșită în străinătate, victima să fie cetățean român și procesul penal să se desfășoare în România

Legea prevede ca venitul lunar pe membru de familie al victimei să fie cel mult egal cu salariul minim brut pe țară, stabilit pentru anul în care s-a formulat cererea de asistență juridică gratuită.

În sfârșit, pentru a putea formula cererea este necesar să sesizezi autoritățile, prin una din modalitățile arătate la punctul „III”, în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii, sau de la data la care ai luat la cunoștință despre săvârșirea infracțiunii.

Cerere pentru acordarea asistenței juridice gratuite se depune la tribunalul în a cărui circumscripție domiciliezi și se soluționează de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunii, în termen de 15 zile de la data depunerii, cu citarea ta.

Cererea se formulează în scris și va cuprinde:

- numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința ta;
- data locul și circumstanțele săvârșirii infracțiunii;
- data sesizării autorităților cu privire la infracțiune (dacă ai sesizat fapta în prealabil);
- calitatea ta, în situația în care formulezi cererea în calitate de soț/copil/persoană aflată în întreținerea persoanei decedate;
- dacă este cazul, venitul lunar pe membru de familie;
- numele, prenumele și forma de exercitare a profesiei a avocatului ales sau mențiunea că nu ți-ai ales avocat;

Cererea va fi însoțită de copii după toate documentele justificative pe care le consideri importante pentru soluționarea cererii (de ex: înscrisuri din care rezultă veniturile tale, plângerea penală formulată cu privire la fapta ș.a.m.d.).

Hotărârea prin care se soluționează cererea îți va fi comunicată.

Dacă cererea este respinsă, ai dreptul să formulezi *cerere de reexaminare* în termen de 15 zile de la data comunicării soluției nefavorabile. Cererea se depune la tribunalul în a cărui circumscripție domicilezi.

VI.2 Acordarea de către stat a compensațiilor financiare victimelor unor infracțiuni

Compensația financiară din partea statului se acordă următoarelor categorii de victime ale infracțiunilor:

- a) Victimele infracțiunilor de: tentativă de „omor” sau „omor calificat”, „vătămare corporală”, o infracțiune săvârșită cu intenție care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei, „viol”, „agresiune sexuală”, „act sexual cu un minor”, „trafic de persoane”, „trafic cu minori”, o „infracțiune de terorism”, precum și orice altă infracțiune săvârșită cu intenție și violență.
- b) Soțul/copii/persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate ca urmare a unor infracțiuni de „omor”, „omor calificat” sau alte infracțiuni săvârșite cu intenție care au avut ca urmare moartea victimei.

Condiții de acordare.

Compensația se acordă categoriilor de victime amintite mai sus dacă:

- Infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României și ești:
 - cetățean român,
 - cetățean străin/apatrid care locuiește legal în România,
 - cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene aflat legal pe teritoriul României la data comiterii faptei.
- Ai sesizat autoritățile cu privire la infracțiune în termen de 60 de zile de la data săvârșirii acesteia, sau de la data luării la cunoștință de săvârșirea infracțiunii, în cazul în care formulezi cererea în calitate de soț/copil/persoană aflată în întreținerea victimei.

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

Dacă ai fost în imposibilitate fizică sau psihică să sesizezi organele de urmărire penală (ex: în perioada de spitalizare), termenul de 60 de zile se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

Compensația nu se acordă dacă:

- Se stabilește că fapta nu există, nu este prevăzută de legea penală sau a fost săvârșită în legitimă apărare împotriva atacului tău sau ca urmare a provocării tale (al victimei);
- Ai fost condamnat definitiv pentru o infracțiune de *participare la un grup infracțional organizat* sau una dintre infracțiunile amintite la secțiunea VI.2.a (pagina anterioară);

Dacă se stabilește existența unuia dintre cazurile de mai sus și ai beneficiat de compensația financiară (sau un avans din aceasta) vei fi obligat la restituirea sumelor primite.

Condițiile de acordare a compensației diferă după cum autorul faptei este cunoscut sau nu. Astfel,

➤ ***Dacă făptuitorul este cunoscut:***

- termenul pentru formularea cererii este de **1 an** și curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de **condamnare** a inculpatului sau, în anumite cazuri, de achitare sau încetare a procesului penal (când instanța **a acordat despăgubiri civile**) ori de la data la care procurorul a dispus clasarea (în anumite condiții);
- te-ai constituit parte civilă în procesul penal, potrivit pct. IV.2.9 de mai sus;
- autorul faptei este insolubil (nu are bunuri pe nume și astfel nu poți obține despăgubiri din partea sa) sau dispărut;

- nu ai obținut repararea integrală a prejudiciului suferit de la o societate de asigurare.

Dacă te-ai aflat în imposibilitate să formulezi cererea în termenul de 1 an, amintit mai sus, termenul se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

➤ ***Dacă autorul este necunoscut:***

- termenul pentru formularea cererii este de 3 ani și curge de la data săvârșirii infracțiunii;
- nu ai obținut repararea integrală a prejudiciului suferit de la o societate de asigurare.

Este important de reținut faptul că dacă la momentul săvârșirii infracțiunii erai minor, iar reprezentantul tău legal (părinte, tutore) nu a formulat cererea de acordare a compensațiilor în termenele de mai sus (1 an sau 3 ani), vei putea formula personal cererea într-un termen de 1 an (autor cunoscut) sau 3 ani (autor necunoscut) care va curge de la data la care ai împlinit 18 ani.

Compensația financiară acordată de stat victimelor infracțiunii este menită să acopere următoarele categorii de prejudicii:

- cheltuieli de spitalizare și alte categorii de cheltuieli medicale suportate de tine;
- prejudicii materiale rezultate din distrugerea sau degradarea bunurilor tale ori din deposedarea ta de bunuri (ex: ca urmare a unei infracțiuni de „furt”), în limita unei sume echivalente cu 10 salarii de bază minime brute pe țară, stabilite la nivelul anului în care ai formulat cererea de compensație financiară;
- câștigurile de care ai fost lipsit ca urmare a săvârșirii infracțiunii (ex: venituri din muncă nerealizate, ca urmare a unei perioade în care ai fost spitalizat);
- cheltuieli de înmormântare;

- cheltuieli reprezentând întreținerea de care ești lipsit din cauza săvârșirii infracțiunii, în situația în care, de exemplu, victima infracțiunii de „omor” a fost persoana care îți asigura întreținerea (părinte);

Despăgubirile pe care le obții din partea autorului infracțiunii sau de la o societate de asigurare, se scad din cuantumul compensației financiare acordate de stat.

Procedura de soluționare.

Cerere pentru acordarea compensației financiare se depune la tribunalul în a cărui circumscripție domiciliezi și se soluționează de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunii.

Cererea va cuprinde următoarele elemente:

- numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința ta;
- data locul și împrejurările săvârșirii infracțiunii;
- categoriile de prejudicii suferite prin infracțiune (ex: cheltuieli de spitalizare, înmormântare etc.)
- organul de urmărire penală sau instanța de judecată și data sesizării acestora, dacă este cazul;
- numărul și data hotărârii judecătorești/actului organului de urmărire penală (prin care a fost soluționată cauza), dacă este cazul;
- calitatea ta, în situația în care formulezi cererea în calitate de soț/copil/persoană aflată în întreținerea persoanei decedate;
- antecedente penale;
- cuantumul sumelor plătite cu titlu de despăgubiri de autor sau al indemnizației obținute de la o societate de asigurare, dacă este cazul;
- cuantumul sumelor pe care le soliciți.

Cererea va fi însoțită de copii după toate documentele justificative pe care le consideri importante pentru soluționarea cererii (de ex: înscrisuri din care rezultă veniturile tale, plângerea penală formulată cu privire la faptă ș.a.m.d.).

În cazul în care situația ta financiară este precară, ai posibilitatea de a solicita *Comisiei pentru acordarea de compensații financiare un avans* din compensația financiară, în limita unei sume echivalente cu 10 salarii de bază minime brute pe țară.

Solicitarea avansului poate fi făcută atât prin *cererea de compensație financiară* cât și printr-o cerere separată, care poate fi formulată după sesizarea autorităților cu privire la infracțiune și cel mai târziu, în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii de compensație. Cererea de acordare a avansului se soluționează în 30 de zile de la data formulării.

Cererea de compensație financiară sau de acordare a avansului din compensația financiară se soluționează cu citarea ta și cu participarea procurorului.

În vederea soluționării cererii, completul de judecată format din doi judecători poate să audieze martori sau să administreze orice probe utile în soluționare.

Cererea poate fi soluționată prin pronunțarea unei din următoarele soluții:

- Admiterea cererii și stabilirea cuantumului compensației sau al avansului din compensație;
- Respingerea cererii dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru acordarea compensației sau a avansului din compensație.

Hotărârea dată cu privire la cerere ți se va comunica, iar plata compensațiilor, în situația în care cererea este admisă, se face în termen de 15 zile de la rămânerea definitivă a hotărârii.

Este important să reții că cererea de compensație financiară/ pentru acordarea unui avans din compensația financiară pot fi formulate în numele tău și de către organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea în domeniul protecției victimelor, cu condiția să fie semnate de tine.

VII. Acte normative adoptate de Parlament în domeniul asigurării protecției victimelor infracțiunilor

Principalele acte normative în care vei găsi informații utile în situația în care ai fost victima infracțiunii sunt următoarele:

- Legea nr. 211 din 27 mai 2004 *privind unele masuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 505 din 4 iunie 2004.
- Legea nr. 217 din 22 mai 2003 (rep.) *pentru prevenirea și combaterea violenței în familie*, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 205 din 24 martie 2014.
- Legea nr. 678 din 21 noiembrie 2001 (actualizată) *privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 783 din 11 decembrie 2001.
- Legea nr. 135 din 1 iulie 2010 *privind Codul de procedură penală*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010.

* * *

Proiect finanțat de Programul de Justiție al Uniunii Europene (2014-2020). Conținutul acestui document reprezintă numai opinia autorilor și este responsabilitatea exclusivă a acestora. Comisia Europeană nu își asumă nicio responsabilitate în ceea ce privește utilizarea informațiilor pe care le conține.

